

1. UVOD

Nakon Drugog svjetskog rata, Evropa polako postaje svjesna svih svojih rana iz proteklog rata. Potom se budi svijest i sazrijevaju uslovi koji bi doprinjeli ujedinjenju Evrope, što se kasnije svakako nameće kao novo, a do tada neprimarno, rješenje za izgradnju trajnog mira i stabilnosti u Evropi. Sam Drugi svjetski rat je ozbiljno narušio sve segmente društva evropskih zemalja, a određena gazdinstva su postala razorena, dok je pritom time nanesena velika materijalna šteta.

Nakon okončanja Drugog svjetskog rata, započete su ideološke interesne podjele stanovina na ideološke pripadnike sila pobjednica, a također su nastale i velike promjene između saveznika SSSR-a s jedne strane i Velike Britanije i Francuske sa druge strane.

Evropa je podjeljena na dva suparnička tabora ujedno i politička i ekonomsko vojna bloka. I ta dva bloka odmjeravala su snage gotovo pola vijeka u periodu tzv. Hladnog rata¹.

Pri definisanju samog ujedinjenja Evrope, navodi se da je upravo ta bipolarna podjela Evrope na ta dva hladnoratovska bloka imala značajan uticaj na uspostavljanje dobrih odnosa unutar svakog bloka te je na taj način potekla ideja o evropskim integracijama i to prije svega Zapadnog bloka.

Ideja o Evropi kao kulturnoj i politički jedinstvenoj organizaciji se ustvari pojavila mnogo prije dvadesetog vijeka. Mnogi istorijski događaji su je oblikovali na slične načine i sa sličnim ciljevima ali je dugo vremena ostala utopija zbog trenutne situacije koja je vladala u Evropi. U ulozi hegemonu smjenjivale su se velike sile koje su željele da aktuelizuju svoje nacionalne interese preko ideje o ujedinjenju Evrope. Evropska unija je jedinstvena upravo zato

¹ Vukadinović R. - *Beograd Pravo* EU, str. 169,170.

što izdvaja model koji nudi i po čemu se razlikuje od tipičnih međunarodnih organizacija čije organe čine predstavnici država članica, a odluke su neobavezujuće najčešće zbog nadnacionalnosti, tačnije utjecaja nadnacionalnih obilježja.

-Sam pojam multikulturalnosti nije lako definisati kao ni pojam nadnacionalnosti zato što ovaj pojam nema sadržaj sam po sebi, već njegovu sadržinu čini i dopunjuje upravo primjer koji pruža djelovanje Evropske unije. Ovdje je riječ o, prema mišljenju međunarodnih organizacija, neuobičajenom sistemu institucija, zasnovanom na međunarodnim ugovorima i formiranim u oblastima koje prevazilaze okvire nacionalne države.

Osnovna odrednica pojma nadnacionalno jeste da je to pravni koncept, i da se kao takav, prije svega, odnosi na pitanja suprematije i direktne primjenjivosti, koja je, u slučaju nadnacionalnosti, uvijek na strani organizacije, zajednice ili tijela, a ne nacionalne države/država. U odnosu na pitanje definisanja nadnacionalnosti mnogo je više pažnje posvećeno utvrđivanju odnosa ovog pojma s državom, nego s nacijom.

U srednjem vijeku nastala je ideja ujedinjenja evropskih država. Za vrijeme Karla Velikog, Napoleona i Hitlera zemlje koje su ušle u EEZ su nasilnim putem ujedinjene.²

Kao oblik ujedinjenja evropskih država, Evropska unija se spominje u jednom memorandumu iz 1930. godine. Aristid Brijan francuski ministar spoljnih poslova uputio ga je Društvu naroda. U memorandumu je bilo predloženo osnivanje Evropske unije, kao federalnog saveza naroda Evrope, što je podržao i ministar spoljnih poslova Gustav Stresman, ali te ideje se nisu ostvarile zbog tadašnjih promjena u Njemačkoj.

Udruživanje država u Evropi je vremenom uticalo na stvarenje većih asocijacija država u Evropi.

² Crescenzi R. - *Innovation and Regional Growth in European Union*, London School of Economics, 2011., str. 50, 56, 62.

Smatra se da istorija Evropske unije počinje 1952. godine osnivanjem prve evropske nadnacionalne ekonomske zajednice — Evropske zajednice za ugalj i čelik. Dvije nadnacionalne zajednice su osnovane u Evropi 1958.godine i to: — Evropska ekonomska zajednica i Evropska zajednica za atomsku energiju, koje su se sa Evropskom zajednicom za ugalj i čelik ujedinile u Evropsku zajednicu 1967 godine. Evropska zajednica je kao samostalna nadnacionalna zajednica prestala da postoji 1993. godine, kada je ušla u njen sastav, postavši jedan od tri stuba Evropske unije.

Evropska unija je rasla i razvijala se od svog nastanka pa do danas. Počela je kao šestočlana organizacija za slobodnu trgovinu industrijskim sirovinama, da bi se kasnije razvila u uniju čijim članicama (trenutno 27) je omogućeno slobodno kretanje njihovih ljudi, kapitala i usluga. Članice ostvaruju jako blisku saradnju u pravnim, policijskim, odbrambenim i spoljnopoličkim pitanjima, a njeni građani se služe zajedničkom valutom . Od perioda kada je gradila Evropu nakon razaranja Drugog svjetskog rata, prerasla je u uniju sa najvišim bruto društvenim proizvodom na svijetu od preko 494 miliona stanovnika..³

Putem sistema zakona koji se primjenjuje u svim državama članicama, Evropska unija stvara jedinstveno tržište, što omogućuje slobodan protok ljudi, roba, usluga i kapitala. Zadržava se zajednička trgovinska politika, poljoprivredna politiku i politika u oblasti ribarstva i regionalnog razvoja. Evropska unija je 2002.godine uvela Mastihtskim sporazumom koji je okončan 1999.godine zajedničku valutu Euro, a koja je prihvaćena 13 država članica.

Evropska zajednica je zadržala postojanje i pravni kontinuitet. Ugovorom iz Amsterdama su ukinute odredbe Fuzionog ugovora od 8. aprila 1965. kojim su objedinjena rešenja triju zajednica i time ključne organe EZ preuzima Evropska Unija ili ih EU samo

³ Vukadinović R. - *Beograd Pravo* EU, 2001., str. 72-74,78-80.

"posuđuje", koristeći se subjektivitetom organa EZ. Ponovo definisani ugovorom iz Amsterdama, ovi organi zadržavaju puni kontinuitet prava, obaveza i nadležnosti kao organi Evropske unije.⁴

2. OSNIVANJE I RAZVOJ EVROPSKE UNIJE

2.1. Ugovor iz Rima

25. marta 1957 potpisan je u Rimu Ugovor o Evropskoj ekonomskoj zajednici koji je stupio na snagu 1. januara 1958.godine. Države koje su pristupile potpisu ugovora su:, Francuska, Njemačka, Holandija, Belgija, Italija, Luksemburg. Ugovorom je ustanovljena druga Evropska zajednica - Evropska ekonomska zajednica. Na isti dan je potpisan i Euratom- (Ugovor o Evropskoj zajednici za atomsku energiju).

Gore navedeni ugovori nazivaju se Rimskim ugovorima, a često se Rimski ugovor naziva i sam Ugovor o Evropskoj ekonomskoj zajednici. Ugovor o Evropskoj zajednici za uglj i čelik (1951./1952.) te neuspjeli pokušaji osnivanja Evropske odbrambene zajednice (1954.) prethodili su Ugovoru o Evropskoj ekonomskoj zajednici.

Uspostavljanje zajedničkog tržišta i davanje političke dimenzije razvoju bliskih veza evropskih država, bili su ciljevi Ugovora o Evropskoj ekonomskoj zajednici.

Među državama potpisnicama Ugovora o Evropskoj ekonomskoj zajednici uspostavljena je carinska unija, tj. ukinute su kvote i carinska ograničenja na međusobnu trgovinsku razmjenu te su uvedene zajedničke carinske tarife prema trećim zemljama.

⁴ Gasmi G. - *Pravo i osnovi prava EU*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2010, str. 349- 351.

Potpisom Ugovora su omogućene zajedničke trgovinske, poljoprivredne i transportne politike, a samim tim su omogućene i regionalne, industrijske i socijalne te politike okoliša. Uspostavljanje zajedničkog tržišta i polaganje temelja za uspostavljanje današnjeg unutrašnjeg tržišta Evropske unije su ključni rezultati Ugovora.

Predviđeno je ugovorom da se u roku od 12 godina uspostavi zajedničko tržište koje bi se temeljilo na slobodnom kretanju ljudi, roba, kapitala i usluga. 1. januara 1993., a na osnovu Evropskog jedinstvenog akta (1986./ 1987.) je i zvanično uspostavljeno unutrašnje tržište Evropske unije.

Da bi se Ugovor provodio oformljene su sljedeće institucije:

- Visoka vlast (danas Evropska komisija),
- Vijeće ministara (danas Vijeće EU),
- Ekonomski i socijalni odbor
- Skupština (danas Evropski parlament) i
- Sud pravde (danas Sud pravde Evropskih zajednica)

Gore navedene institucije dijelila je sa ostale dvije zajednice (Evropskom zajednicom za uglj i čelik i Evropskom zajednicom za atomsku energiju).

Uveden je institucionalni trougao, mehanizam odlučivanja na kojem se u sadašnjoj Evropskoj uniji zasniva proces odlučivanja. Ugovor o Evropskoj ekonomskoj zajednici je preimenovan u Ugovor o Evropskoj zajednici i dio je prvog stuba Evropske unije (stub Zajednice) Ugovorom o Evropskoj uniji (1992. /1993.) Ugovorom iz Lisabona (2007./2009.) donešena je odluka da se ovaj ugovor ponovo preimenuje a novi naziv da glasi - Ugovor o funkcionisanju EU.